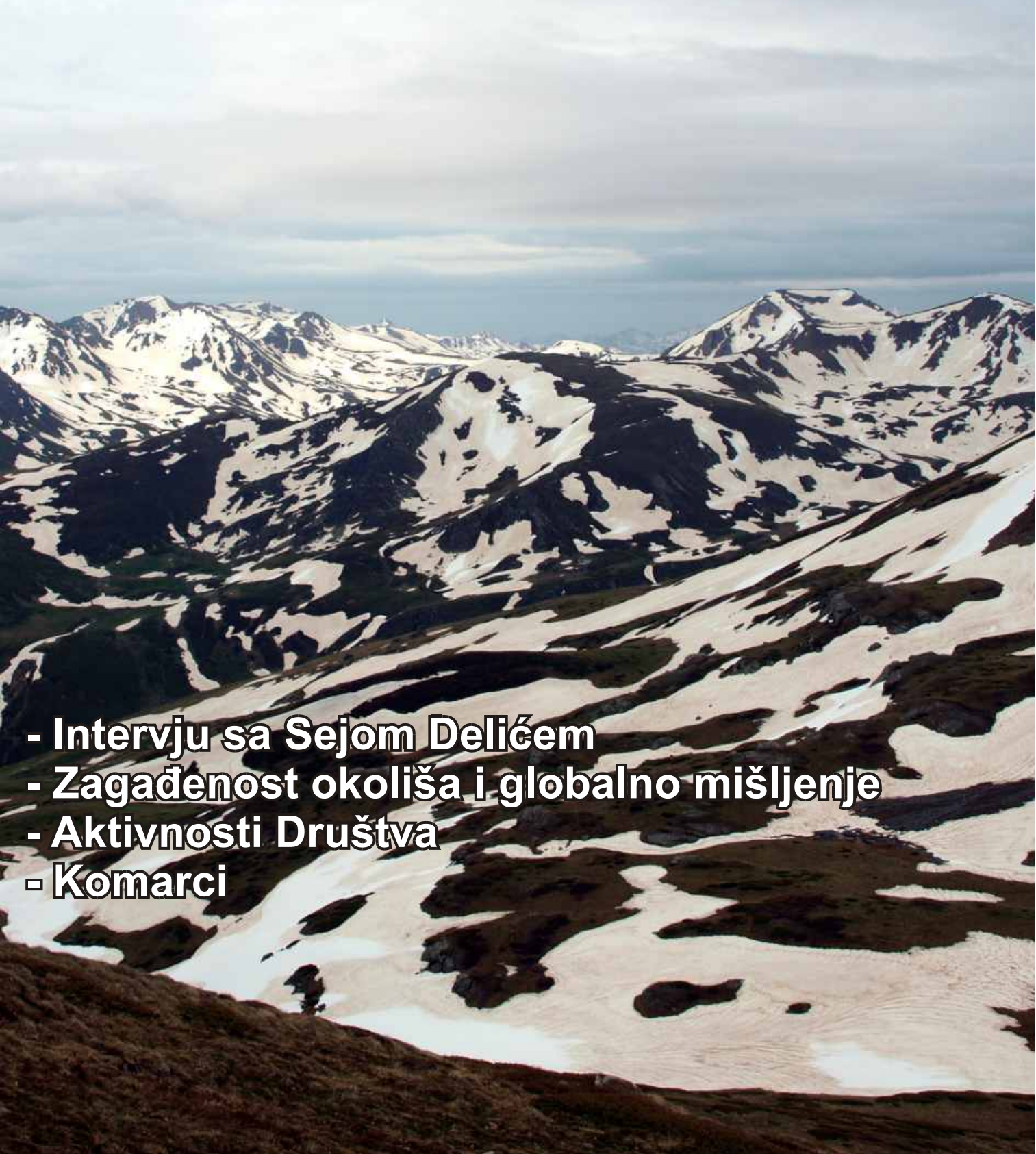

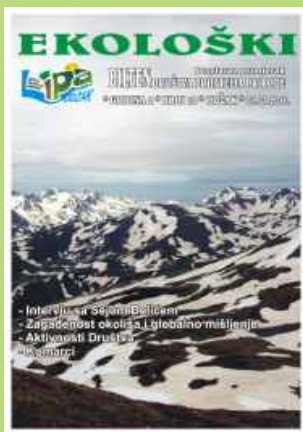
EKOLOŠKI

BILTEN besplatan primjerak
DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE

* GODINA 2 * BROJ 12 * ODŽAK * 01.07.2010.

-
- Intervju sa Sejom Delićem
 - Zagađenost okoliša i globalno mišljenje
 - Aktivnosti Društva
 - Komarci

Ekološki bilten

Društva prijatelja prirode "Lipa"

Tel.: 031 762 135

031 711 666

Fax.: 031 711 665

www.vrbovac.com

dpp.lipa.odzak@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik

Ivo Lubina

Izvršni urednik

Zijad Terzić

Redakcija

Niaz Šabić
Katarina Čamber
Asmer Kršić
Mirzeta Topolović

Grafička obrada

Ivica Katić

Lektor

prof. Dževida Porobić

Tiraž

200 primjeraka

Štampa

GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena financira:

FEDERALNO MINISTARSTVO
OKOLIŠA I TURIZMA

MINISTARSTVO PROMETA,
VEZA, TURIZMA I ZAŠTITE
OKOLIŠA ŽUPANIJA
POSAVSKE

OPĆINA ODŽAK

Vrlo često i nismo svjesni raznih negativnih utjecaja koji se direktno ili indirektno reflektiraju na nas, na naš život i zdravlje. Neki od njih imaju pogubno djelovanje, ali većina djeluje iz potaje, onako neprimjetno i svakodnevno. Toliko smo često izloženi njihovim djelovanjem da smo se saživjeli sa njima, najčešće ne prepoznavajući njihovu zlu kob, dugotrajno štetno djelovanje.

Nedavno sam boravio u Sarajevu par dana. Razveselio me obilazak mjesta koja sam nekada davno posjećivao, ali nisam se mogao otrgnuti osjećaju stalne zvučne presije. Uzalud sam pokušavao pronaći mjesto da u miru telefoniram. Konstanti šum u ušima me činio nesigurnim, izbezumljenim, stvarao mi je nelagodu. Ubrzo sam shvatio da me gradska buka neće ostaviti i da je taj zvuk nešto svakidašnje za ovu urbanu sredinu, a da sam ja, poslije dugogodišnjeg izbivanja iz ovakvog životnog okruženja, zaboravio na njegovo negativno djelovanje. Uvjeren sam da većina gradskog stanovništva nije ni svjesna ovog lošeg utjecaja kojem je permanentno izložena.

Još je nešto što u proteklom periodu pokazalo neiscrpnu moć prirode. Kišni period, koji nas zadesio krajem maja i početkom juna, iznova nam je pokazao da

hirovitu čud prirode. Nenaiknuti na ovakvo kišovito i hladno vrijeme u ovo doba godine, nismo ni u snu očekivali da ćemo svoje dnevne boravke morati grijati, a neki su potrošili i posljednje zalihe ogrjeva. Obilne oborine podigle su vodostaje naših rijeka, a nabujali potoci nosili su sve pred sobom. Zapušteni lateralni kanali su ponovo dobili na značaju i pokazali šta se dešava kad ih kontinuirano ne uređujemo. Pravovremeno ulaganje u izgradnju novih i čišćenje postojećih kanala bi u velikoj mjeri smanjilo štete nastale plavljenjem gospodarskih objekata i poljoprivrednih površina.

Ivo Lubina**SADRŽAJ**

2. **Lubina Ivo** - Zagađenost
3. **Osmanović Anes** - Intervju sa Sejom Delićem
4. **Paradžik Ivona** - Očuvanje biodiverziteta
4. **Huremović Sabina** - S mog balkona
5. **Osmanović Anes** - Obnova parka
6. **Knežević Anto** - Zagađivanje okoliša i globalno mišljenje
7. **Čamber Katarina** - Komarci
8. **Lubina Ivo** - 13. Balkanijada
8. **Lubina Ivo** - Na Titovom vrhu
8. **Kršić Asmer** - Borina staza
9. **Lubina Ivo** - Vodena planina
9. **Lubina Ivo** - Ostala je Zelena Glava
9. **Lubina Ivo** - 5. Ozrenski planinarski maraton
10. **PS BiH** - Odnosi među planinarima
11. **Šabić Niaz** - Vrijeme kosilica
12. **Omerbašić Šefika** - Šume i šumski eko sistemi u BiH
12. **Nedić Zlatko** - Zločin prema prirodi
14. **Sliško Ivona** - Opraštati
15. **Lubina Ivo** - Pregled uspona
16. **Terzić Zijad** - Foto vijesti
16. **Plan rada za 7. i 8. mjesec**

Intervju sa Sejom Delićem direktorom agencije za vodu, sliv rijeke Save

1. Kakva je trenutna situacija vodostaja u donjem toku rijeke Bosne? Ima li poplavljenih područja?

Vodostaj rijeke Bosne u zadnjih desetak dana je u konstantnom opadanju. U toku ove godine rijeka Bosna je plavila područja oko sebe odnosno i sa lijeve i sa desne strane dva puta. Prvi puta je bilo krajem prvog i početkom drugog mjeseca, a drugi puta početkom šestog mjeseca. Prvi puta izljevanja rijeke Bosne bile su velike štete u Zenici, Žepču, Maglaju, Doboj Istoku, Doboj Jugu i Odžaku. Drugi puta izljevanja rijeke Bosne uglavnom je bilo ugroženo područje Odžaka, odnosno od ušća rijeke Bosne do mosta u Modriči. Pored izljevanja rijeke poplave su uzrokovane i oborinskim, podzemnim i zaobalnim vodama. Takođe velike štete su nanešene od izljevanja pritoka Bosne, rijeke Spreče u Doboj Istoku i Usore u Doboj Jugu.

2. Koja su područja bila ugrožena nedavnim kišnim oborinama? Kakve su posljedice?

Štete su nanijete privrednim objektima, privatnim kućama, stanovima, kao i poljoprivrednim površinama i usjevima koji su na tim površinama, saobraćajnicama. Velike štete su izazvala klizišta i odroni. Da bi umanjili štete na području općine Odžak bile su uključene crpne stanice Svilaj i Zorice koje su spriječile veće štete i poplave. Ipak najveće štete od zadnjih padavina u Federaciji BiH imale su općine Doboj Istok i Doboj Jug. Njihove štete se procjenjuju preko milion KM.

3. Poslije svakog pada vodostaja rijeke Bosne na obalama se može vidjeti velike količine raznog otpada. Kako zaštititi naše rijeke?

Prije svega trebamo uticati na svijest svakog građanina da odlaže smeće na mjesta koja su predviđena za to. Takođe često imamo situaciju da pojedini nesavjesni građani smeće odlažu i u vodotoke rijeke. Veliki problem predstavljaju i plastični otpad. Za čišćenje vodotoka velika sredstva planira izdvojiti Fond za zaštitu okoliša koji ima zadatak od Vlade Federacije BiH da stupi u kontakt sa općinama kako bi se dogovorio način i metoda čišćenja korita i obala rijeke.

4. Koji su najveći zagađivači u području rada Vaše Agencije?

Najveći zagađivači na području Agencije za vodno područje rijeke Save su industrijski razvijeni gradovi i urbane sredine. Prije svega Tuzlanski kanton koji ima razvijenu hemijsku industriju i Zeničko Dobojski kanton. Tu prije svega mislim na fabriku sode Lukavac, Koksno Hemijski kombinat, Koksara GIKL Lukavac Tuzla kvarc Spreča, zatim procjedne vode sa deponija Termoelektrane Tuzla. Jedan od većih zagađivača je i Željezara Zenica, odnosno Arcerol Mittal, Natron HAjat Maglaj, zatim sve Pivare i svi rudnici, odnosno procjedne vode sa separacije rudnika.

5. Koja su najznačajnija područja djelovanja Vaše Agencije?

Agencija za vodno područje rijeke Save u Sarajevu upravlja vodnim područjem koje obuhvata dio međunarodnog riječnog bazena Dunava (dio međunarodnog podbazena Save) na teritoriji Bosne i Hercegovine odnosno Federacije BiH.

Najznačajnija područja djelovanja su:

- organizira, prikuplja i vrši distribuciju podataka o vodnim resursima,
- organizira hidrološki monitoring,
- priprema plan upravljanja vodama za pripadajuće vodno područje,
- priprema planove za sprečavanje i smanjenje štetnih uticaja prouzrokovanih poplavama,
- upravlja Javnim vodnim dobrom,
- izdaje vodne akte,
- učestvuje u pripremi politike sektora voda,
- organizira podizanje javne svijesti, kao i niz drugih poslova propisanih Zakonom o vodama.

6. Jeste li ostvarili kontakt sa nevladinim sektorom iz domena zaštite okoliša? Jeste li pomagali njihove Projekte?

Saradnja sa nevladinim sektorom je dosta dobra, a to se vidi prije svega određenim nevladinim Udruženjima dat je veliki prioritet kroz njihove Projekte i Programe koji se upućuju ka Agenciji i drugim međunarodnim institucijama. Svake godine Agencija izdvoji oko 50.000 KM za Projekte raznih Udruženja koji su u domenu sektora voda.

7. Koje aktivnosti planirate ostvariti u narednom periodu na području Bosanske Posavine?

Ukupne vodne naknade koje se ubiru sa područja Posavskog kantona iznose oko 450.000 KM, od toga Agenciji pripada 40%, Vladi kantona 45% i Fondu za zaštitu okoliša 15%. Ulaganja koja su bila u 2009. godini iznose 3 miliona KM. U toku ove godine Agencija planira uložiti oko 3.100.000 KM. Najznačajniji Projekti su izgradnja vodotornja od 500 m³ čija je planirana Projektna vrijednost oko 1.000.000 KM, čime bi se u narednih 50 godina riješilo nesmetano snadbijevanje građana Odžaka pitkom vodom. Ovo je jedan veoma značajan Projekat

koji će spriječiti redukcije, smanjenje kapaciteta proticaja vode kao i isključenja pojedinih naselja u sušnom periodu. Takođe jedan najbitniji Projekat je izgradnja prečištača otpadnih voda čije je izgradnja počela. Za ovaj Projekat sredstva su obezbijeđena od Svjetske banke u vrijednosti od 2.500.000 USD. Da bi se u potpunosti završio ovaj Projekat neophodno je obezbijediti odvodnju vode od prečištača ka Bosni. Za taj Projekat Agencija će pokušati obezbijediti vlastita sredstva od 500.000 KM i pokušati iznaći još 500.000 KM od drugih institucija. Takođe se planira izrada dva kanalizaciona kolektora u Proleterskoj ulici vrijednosti oko 50.000 KM, kao i izrada Projekta glavne kanalizacione mreže u Ulici Redže Porobića.

Na području općine Orašje planiraju se izdvojiti sredstva za uređenje desne obale rijeke Save u Orašju, kao i sanaciju obaloutvrde rijeke Save i devastiranog nasipa na lokalitetu Guštre općina Domaljevac Šamac. Vrijednost ovih Projekata je preko 500.000 KM. Takođe za tekuće održavanje zaštitnih vodnih objekata na području Posavine izdvađa se preko milion KM. Iz gore navedenog se može zaključiti da Posavski kanton i općine Odžak, Orašje i Domaljevac Šamac imaju visok prioritet u Agenciji za vodno područje rijeke Save.

8. Kako ocjenjujete rad Društva prijatelja prirode „Lipa“ Odžak? Čitate li naš „Ekološki bilten“?

Smatram da Vaše udruženje ulaže velike napore kada je u pitanju zaštita okoliša na našim prostorima, što govori i Vaš Ekološki bilten. Ubjeđen sam da će te svojim radom, zalaganjem i entuzijazmom doprinijeti podizanju ekološke svijesti kod naših građana, kao i u saradnji sa Vladinim sektorom rješavati probleme zaštite okoliša na našem prostoru.

Osmanović Anes

OČUVANJE BIODIVERZITETA

Proглаšenje Međunarodne godine biodiverziteta počelo je 11.siječnja 2010.godine svečanom manifestacijom u Berlinu, sloganom "Biodiverzitet je (naš) život (Biodiversity is life ili Biodiverzity is our life). Tijekom 2010 godine širom svijeta bit će održane brojne manifestacije, a cilj je da se i na taj način svi ljudi i organizacije potaknu i poduzmu sve što je u njihovoj moći da se sačuva raznolikost živog svijeta. Na ekološkom kalendaru 22.svibnja je Dan biodiverziteta, a još je mnogo datuma koji će nas tijekom godine podsjetiti na čuvanje vode, oceana, šuma, parkova, ptica, močvara... Štiteći ozonski omotač i životnu sredinu, čuvamo prirodne dragulje bez kojih nema zdravlja, života i opstanka.

Prije nekoliko godina UNICEF je objavio publikaciju "Klimatske promjene i djeca" i opisao zabrinutost pripadnika te populacije za klimatske promjene. Među mladima već postoji kritična skupina onih kojih znaju da ekonomski i socijalni razvoj ne mogu biti održivi ako svijet odlučno ne riješi smanjiti štetne utjecaje na klimatske promjene, a time i njihove posljedice. Podaci Svjetske zdravstvene organizacije govore da se skoro četvrtina svih smrti može pripisati faktoru okoliša. Ova brojka se penje na više od jedne trećine smrti među djecom mlađom od četrnaest godina.

Paradžik Ivona

POGLED S MOG BALKONA

Jesen. Mnoštvo crvene, žute, smeđe, maslinastozelene boje; nevjerojatan kolorit! Jesensko cvijeće ispred škole savršeno se uklapa u cjelokupan ambijent. Prekrasno!

Zima. Bjelina dokle pogled seže. Ogoljele grane savijaju se pod snijegom, cvijeća ispred škole nema, nema šarenila, ali sve je tako lijepo i... čisto... da je milina!

Proljeće. Buđenja prirode izaziva nevjerojatan osjećaj. Svega par dana traje taj preobražaj smeđe i maslinastozelene boje u nježno-zelenu i čovjek jednostavno ni ne primijeti kako se

gole grane najednom pretvore u more zelenila. Pogledam, tako, u jedno proljetno predvečer brda s lijeve strane... Varaju li me to oči...? Ne! Dio brda na kojem iz nekog razloga nije bilo šume... pošumljen je!!! Lijepo su se vidjela mlada stabla! Prekrasan prizor! Nečija svijest je proradila!

Ljeto. Zelenilo na sve strane. Vidim krovove kuća - ako su kuće blizu; onim daljim vidim samo dijelove krova. Ne vide se od krošnji. Ispred škole je opet sve zeleno i šareno... Prizor za odmaranje očiju... *sve do prije par dana...*

nastavak na sljedećoj stranici

Ovih dana. Tradicionalno polijevanje vodom! Cika onih koji polijevaju, psovke (kojih bi se postidjeli i kočijaši) onih koji bježe. Oni „na kojim svijet ostaje“ sjede po travi („tu je hladovina!“), bježe da ne budu poliveni ne gledajući gaze li cvijeće, uništavaju li zelenilo i šarenilo ispred škole... Niko to ne primijeti! Ili ipak... Jučer najednom čujem: „Gazi li to neko travu?“ Nevjerojatno! Našao se neko ko će tu djecu opomenuti! Nastavnik Aziz! Opomenuo je tri učenice koje su prelazile preko travnjaka. Svaka čast, nastavnice! Kad se sve smirilo, izađem na svoj balkon i... imam šta i vidjeti! Razbacane vrećice, flašice, flaše i kanistri, tragovi polijevanja vodom, zgaženi čipi-čipsovi i ostaci sendviča, utabane staze preko trave, odlomljene grančice breza... Kraj školske godine!

Šta reći na to?! Može li kao utjeha poslužiti ono pošumljeno brdo s lijeve strane ili opomena nastavnika Aziza ili nas treba posramiti to što je ekološki svjesnih *među nama* tako malo? Tad primijetim jednog psa. Imao je, vjerojatno, ovih dana nešto uredniju probavu jer je bačene hrane bilo u izobilju. Došao je do jednog stabla, iskopao rupu, obavio nuždu i rupu opet zatrpao...

Huremović Sabina

Osmanović Anes

dipl.ing.prom. Alija Kusur
ministar prometa, veza i zaštite okoliša
Posavskog Kantona

Započinje obnova Parka u Odžaku

U okviru aktivnosti Ministarstva prometa, veza i zaštite okoliša iz kantonalnog granta za zaštitu okoliša osigurana su općini Odžak sredstva za rekonstrukciju i uređenje parka koji se prostire na preko 5000 m² i trenutno se nalazi u jako lošem stanju. Procjenjena vrijednost investicije iznosi preko 30 000 KM, a kako doznajemo od ministra prometa, veza i zaštite okoliša dipl. ing. prom. Alije Kusura biti će uređene staze, postavljenje klupe, kante za smeće kao i sanacija ostalih objekata koji se nalaze unutar parka te će tako naš park ponovo zasijati punim sjajem. Početak radova predviđen je u narednom mjesecu.

ZAGAĐIVANJE OKOLIŠA I »GLOBALNO MIŠLJENJE«

Popularni slogan ekološkoga pokreta glasi: »Misli globalno, djeluj lokalno!« U ovom napisu razmatramo koliko »globalno razmišljanje« utječe na naše lokalno djelovanje.

U prethodnim brojevima »Lipe« spomenuta su brojna područja života zahvaćena zagađenjem koje prijeti opstanku čovječanstva: *radioaktivno zračenje* izaziva razne vrste raka (nuklearne su velesile samo do 1996. godine detonirale 1030 atomskih i hidrogenskih bombi; ovome valja pridodati i smrtonosne sunčeve ultraljubičaste zrake koje prodiru kroz istanjeni ozonski omotač); *kemijsko zagađenje* stotinama tisuća štetnih sintetičkih spojeva prodrlo je u sve oko nas (tlo, vodu, zrak, hranu, biljke, životinje i ljude); *genetsko zagađenje* biološkoga ustroja živih bića (stvaranje genetski modificiranih organizama i dodavanje umjetnih hormona rasta životinjama); *svjetlosno zagađenje* (živimo ispod neonskih uličnih svjetiljaka i ispred treperave umjetne svjetlosti računalnih i televizijskih zaslona); *zvučno zagađenje* (gradska vrela i buka milijuna strojeva, automobila, vlakova i zrakoplova); *mirisno zagađenje* (»planine« smrdljivoga smeća koje se odvozi legalno i ilegalno na stotine tisuća odlagališta ili se jednostavno baca u nekoć kristalno čiste rijeke, potoke, jezera, mora ili zelene šumarke)...

Suočeni s tolikim zagađenjem, i to diljem zemaljske lopte, valja odgovoriti: Kako je uopće došlo do tolikoga zagađenja na području svih pet čovjekovih osjetila: vida, sluha, dodira, okusa i mirisa? Može li naše lokalno djelovanje uopće biti učinkovito? Da bismo stigli do istinitih odgovora na ta pitanja, valja ukratko opisati još dvije vrste netvornoga zagađenja kojima smo (zbog kratkoročnoga profita) sve masovnije izloženi: razaranje vrijednosti i zagađenje uma.

Razaranje vrijednosti

Tradicionalne vrijednosti jasno razlikuju dobro i zlo, istinu i laž. Danas se, međutim, sve više u javnosti širi relativizam vrijednosti. Nasuprot tisućljetnim etičkim zapovijedima (Ne

laži! Ne ukradi! Ne ubij! Ne griješi bludno!) reklamiraju se upravo suprotne vrijednosti. Suvremeni se život od samoga začeca pa do smrti sve više odvija u ozračju osobnih užitaka i »kulture smrti«. U društvu gdje se raspadaju tradicionalne vrijednote (obitelj, prijateljstvo, vjera, Bog, dobrotu, poštenje), sebični pojedinac doživljuje vlastiti neuspjeh kao najveću katastrofu. Ne našavši izlaza, u Sjedinjenim je Državama samo u jednoj godini (1990.) samoubojstvo izvršilo oko 15 tisuća muškaraca, ne računajući one koji su umrli od prekomjerne doze droge. (Sandra Salmans, *Depression*, Allentown: People's Medical Society, 1995., str. 28.). Brojka od 15 tisuća samoubojica jest visoka, ali ju valja staviti u širi, globalni kontekst. Činjenica je da je iste godine (1990.) bilo izvršeno više od 15 tisuća legalnih pobačaja, i to samo u jednom jedinom bosanskom gradu (Banjoj Luci)!

Uz ozakonjeni pobačaj ide i zajamčeno »pravo na spolno usmjerenje«, tj. na javno očitovanje homoseksualnosti. Tradicionalni vjerski nauk vidi homoseksualnost kao grijeh protiv prirode. Danas se pak promiče (kao nešto »napredno«!) i sklapanje brakova između dva muškarca odnosno dvije žene. Neke zapadne vjerske zajednice čak i zareduju svećenike-homoseksualce. Američki evangelički svećenici-homoseksualci osuđuju otpor protiv homoseksualnosti kao »zlo«, dok homoseksualnost vide kao »život i rast«. (Bruce Bawer, »Who's on Trial The Heretic Or the Church?«, *The New York Times Magazine*, 7. travnja 1996., str. 39.)

Dok tradicionalne religije nalažu da djeca poštuju starije (preko etičke zapovijedi »Poštuj oca i majku«), suvremena društva ozakonjuju mogućnost ubijanja bolesnih roditelja (iskopčavanjem bolničkih uređaja koji bolesnike drže na životu). Takvo financijski motivirano ubojstvo naziva se »ubojstvo iz milosrđa« odnosno »eutanazija« (što znači »blaga smrt«). Nasuprot staroj (židovsko-kršćansko-islamskoj) vjeri u jednoga stvoritelja Boga, u nekim su zapadnim zemljama pred zakonom izjednačene sve vjerske

zajednice, uključujući i sotonističke sljedbe. Suvremeni svijet uništava (na patološki način) stare vrijednosti i tradicionalni način života. Razaranje tradicionalnih vrijednosti kao i mnogi milijuni ubojstava (iz mržnje, koristi ili »milosrđa«), pobačaja i desetaka tisuća samoubojstava ostavljaju duboke psihosomatske traume na cijelom društvu.

Zagađenje uma

Osim toga, današnji su ljudi neselektivno izloženi mnoštvu obavijesti koje nisu u stanju ni primiti ni obraditi. Čak i kada bismo uspjeli obraditi sve podatke, teško je odvojiti točne od netočnih obavijesti. (Prisjetimo se samo nedavne izmišljene vijesti da su ruske vojne snage zauzele glavni grad Gruzije, Tbilisi, ili panike izazvane lažnom viješću o pandemiji svinjske gripe.) Čak i ako bismo raspolagali isključivo istinitim podacima, teško bismo razlučili bitne od nebitnih obavijesti. Stoga danas mnogi ljudi stradavaju od onoga što informatički stručnjaci nazivaju »obavijesna preopterećenost« (*information overload*). Oko nas ima toliko obavijesti i toliko raznih činitelja da gubimo sposobnost procjenjivanja stvarnosti i pronalaženja uzročne veze između događaja. Zato teško možemo donositi ispravne odluke na vrijeme. Ovo stanje dugotrajne umne preopterećenosti i pritiska dovodi do niza zdravstvenih tegoba poput poremećaja pozornosti. Od osamdesetih godina prošloga stoljeća liječnici prate i novu »zloslutnu i misterioznu bolest« nazvanu »sindrom kronične premorenosti« (*Chronic Fatigue Syndrom* ili *myalgic encephalomyelitis*). Bolest je praćena slabošću, iscrpljenošću, nesanicom, glavoboljom, slabljenjem vida i koncentracije, potištenošću, poremećajem ravnoteže i mišljenja, a završuje neurološkim poremećajima, oštećenjem kvocijenta inteligencije i gubitkom pamćenja. (Hillary Johnson, *Osler's Web: Inside the Labyrinth of the Chronic Fatigue Syndrome Epidemic*, New York: Penguin, 1996., str. 2-22.)

Richard Brodie (izvorni tvorac kompjutorskoga programa »Microsoft« i osobni tehnički asistent Billa Gatesa) dodaje tomu još jednu pošast: umski virus (*mind virus*). Brodie tvrdi da su umski virusi veoma zarazni, a prenose se međuljudskim komuniciranjem i suvremenim medijima. Umski virusi nas »mogu programirati da razmišljamo i da se ponašamo na načine koji su razorni po naš život«. (Richard Brodie, *Virus of the Mind: The New Science of the Meme*, Seattle: Integral Press, 1996., str. 14.) Suvremene tehnonaprave (televizija, internet, filmovi, video) omogućile su da razni oblici nasilja postanu javno prihvaćeniji nego prije. Izračunato je da dijete u SAD-u do svoje 18. godine vidi u vizualnim medijima oko 18 tisuća ubojstava, stotine silovanja, krađa itd. Sve to negativno djeluje na odgoj, umsku ravnotežu i psihičko formiranje stotina milijuna ljudi.

Tako se pokazuje da je slogan »Djeluj lokalno!« slabo učinkovit ne samo zbog globalnoga zagađenja *okoliša*, nego i zbog zagađenih *vrijednota* i umskim virusima zagađene naše *globalne misli* (»Misli globalno!«). Biolozi tvrde da će žaba koju bacimo u posudu s vrelom vodu iskočiti iz posude čim nogama dodirne vrelu površinu vode. Ona reagira nagonski da bi spasila život od iznenadne opasnosti (pregrijanoga okoliša). Međutim, žaba neće iskočiti iz posude hladne vode koju polagano zagrijavamo na vatri: žaba će se na kraju i skuhati.

Naš je položaj sličan položaju žabe koja živi u okolišu koji se postupno sve više zagrijava. Živimo u vremenu kada nam pristizu mnogi računi (uz kamate!) za iracionalno ponašanje i nas i niza prijašnjih naraštaja. Ali, za razliku od žabe, mi nemamo ni teorijske šanse da iskočimo i tako se spasimo. Nemamo kamo iskočiti: zagađeno je i ono u što bismo željeli iskočiti (vanjski okoliš), a oštećena su nam i sredstva za iskakanje (naš unutarnji psihički ustroj i etičke vrijednosti).

Knežević Anto

KOMARCI- NEPOŽELJNA LJETNA NEMAN

U proteklih mjesec dana bili smo svjedoci nevjerojatnih klimatskih promjena. Dugo se nije dogodilo da u svibnju padaju tolike količine kiše. Došlo je do povećanja vodostaja u rijekama, kanalima, pa čak i u najmanjoj bari. Kao što kažu: »Nakon kiše dolazi sunce!«, tako i vegetacija dosegne svoj najveći rast pojavom toplijeg vremena nakon poplava. Obilje trave, šaševa, vodene leće i drugih biljaka koje rastu u vodi i uz vodu stvaraju idealne uvjete za razvoj ličinki komaraca.

Jedna vrsta, *Aedes vexans* je jako brojna i posebna je po jednoj svojoj biološko-ekološkoj osobini, a to je autogenost. Autogenost je karakteristika ženki da polažu prva jaja bez uzimanja krvnog obroka. Ova vrsta polaže jaja na suho tlo u blizini vode, pa dolaskom poplave iz jaja se razvijaju ličinke i kreće nova generacija komaraca. Povlačenjem vode i ponovnim plavljenjem ciklus se ponavlja i po nekoliko puta. Ženka može položiti oko 300 jaja, a prostor za polijeganje je izuzetno velik (sve obale uz rijeke) i rezultat je enormna brojnost komaraca.

U svijetu je poznato oko 1400 vrsta komaraca, a možemo ih podijeliti u tri skupine: domaće vrste koje se razmnožavaju i žive u ljudskim naseljima te napadaju i bodu ljude i životinje, poludomaće vrste koje se ne legu u ljudskim naseljima, ali im prilaze tražeći hranu, divlje vrste koje se legu i žive izvan ljudskih naselja i nikad ne ulaze u njih, a ljude i životinje bodu kada oni uđu u njihova staništa (šuma).

Komarci sa svojom aktivnošću započinju u sumrak i bodu cijelu noć. Po danu izbjegavaju aktivnosti zbog pojave Sunčeve svjetlosti jer su osjetljivi na suhoću zraka pa to vrijeme provode u zaklonima i miruju. Komarci se koriste vizualnim, termičkim i mirisnim osjetilima s pomoću kojih pronalaze domaćina na kojem se hrane. Mirisna osjetila su najvažnija u pronalasku domaćina, odnosno hrane. Prezimljivanje komaraca je različito ovisno o vrstama i to može biti u obliku odrasle ženke, ličinke ili jajašca. Neke vrste ostaju u toplijim prostorima (staje, stanovi) pa imamo slučajeva da povremeno bodu i stanovnike tih nastamba. Prema načinu prezimljivanja, komarci traže legla koja mogu biti u čistoj vodi s dosta vegetacije, ali i onečišćene vode i gnojnice. Poneke skupine

legu se u malo zaostale vode nakon kiše u odbačenim kantama, autogumama, vodokotlićima, spremištima za kišnicu i dr. Godišnji broj generacija je različit, a ovisno o vrsti i klimatskim prilikama je od jedne do osam generacija. Komarci su u svijetu prijenosnici opasnih bolesti poput malarije koja je kod nas iskorištena i može se pojaviti samo kao sporedna unesena pojava. U tropima uz malariju komarci prenose i druge bolesti kao što su žuta groznica, hemoragična groznica, encefalitis i povratna groznica. Mužjaci se hrane nektarom dobivajući tako dovoljno energije za svoje životne potrebe. Da bismo što više podigli kvalitetu življenja i postigli optimalnu dobrobit životinja a da ne narušimo ravnotežu u prirodi, u borbi protiv komaraca moramo primijeniti danas prihvaćene moderne i ekološki opravdane postupke.

Biotski potencijal komaraca je da jedna ženka leže od 70 do 100 jaja, da razvoj od jajeta do odrasle jedinke traje 4 do 10 dana, da je životni vijek jedinke do 60 dana, a da zimovanje (hibernacija) ženke može biti do 6 mjeseci te da maksimalno imamo 10 generacija u našim klimatskim uvjetima. Bitno je napomenuti da je i krug kretanja komaraca različit prema vrstama, a da obični komarac *Culex pipiens* ima radijus kretanja do dva kilometra dok ima vrsta koje lete i do 30 kilometara.

Mužjaci i ženke imaju različite živote. Zbog građe usnog aparata mužjaci ne sišu krv već svoje prehrambena potrebe zadovoljavaju nektarom kao jedinom hranom. Mužjaci kraće žive, slabije lete, a funkcija im je svedena na razmnožavanje, jer nakon što oplodi ženku mužjak izlazi iz roja, lošije se hrani, veoma oslabi i ubrzo ugi. Život ženke je dulji i raznovrsniji. Za ženku je sisanje krvi životna potreba da bi mogla razviti jaja i stvoriti novu generaciju komaraca. Komarice traže pore na koži u koje guraju rilo kojim sišu krv, a slina koja se oslobađa u ranu sprečava zgrušavanje krvi. Upravo ta slina je mogući uzročnik prijenosa bolesti. Desetak dana nakon uzimanja obroka krvi ženka traži mjesto s vodom gdje će položiti jaja. Osim krvi, ženka snagu za rad mišića može naći uzimajući i nektar.

Čamber Katarina

Kršić Asmer

BALKANIJADA

Tuzlansko planinarsko društvo Konjuh je ovogodišnji domaćin Balkanskih susreti planinara. Bila je to prilika za druženje dvjestotinjak planinara iz dvadeset planinarskih društava. Na jednom mjestu mogli su se sresti planinari iz: Bugarske, Makedonije, Crne Gore, Srbije, Hrvatske i BiH. Trinaesti susreti planinara Balkana u Tuzli pružili su pristiglim planinarima, pored razgledavanja grada, posjet planini Konjuh. Domaćin je pripremio hodnju legendarnom «Borinom stazom» do vrha Bandera (1.209 m) i planinarskog doma Javorje, a zatim posjet i «Djevojačke pećine». Domaćin sljedećeg susreta bi će PD «Kamenjak» Rijeka.

NA TITOVOM VRHU

Dvadeset devet godina Planinarsko klub Ljuboten iz Tetova organizira planinarski uspon na Titov vrh 2.747 metara nadmorske visine. Pohod se načelno održava krajem maja u vrijeme Titovog rođendana, a čije ime vrh nosi od 1956.godine. Od 1923. godine vrh je nosio naziv Aleksandrov vrh, a do tada Turčin.

Ove godine se na skijalištu Popova Šapka okupilo devetsto pedeset planinara i zaljubljenika u Šar planinu iz osamdeset devet planinarskih društava, iz osam zemalja, a među njima i odžački planinari. U organizaciji PD Pobjeda iz Beograda putovali smo zajedno sa planinarima iz Slovenije, Beograda i okolice. Prvi dan smo se uspeli od Starog Sela do planinarskog doma Ljuboten, a poslije kraće pauze i na sam vrh Ljuboten, 2.499 metara n/v.

Bili su ovo, za sad, najviši usponi Društva prijatelja prirode «Lipa» iz Odžaka. Bila je ovo i prilika za upoznavanje i druženje sa planinarima iz šireg regiona. Ostvareni su brojni kontakti i dogovorena zajednička putovanja na neke nove planinarske destinacije.

BORINOM STAZOM

Da naše društvo vrijedno radi, dokazali smo i ovaj put pohodivši već tradicionalnu „Borinu stazu“ na planini Konjuh. Naime PD «Konjuh» iz Tuzle dugi niz godina organizuje pohod na jedan od najvećih vrhova na planini Konjuh, („Bandijerka“, 1109 metara n/v), u spomen na svoje preminule članove Milana Georgijevića i Boru Ljubića. Ovaj pohod iz godine u godinu postaje sve masovniji što dokazuje i ovogodišnja posjeta mnogobrojnih planinarskih društava iz BiH i Hrvatske (oko 230 planinara). Srednje zahtjevna i planinarski obilježena staza kreće od Stupara i pred sami vrh račva se na lakšu, manje zahtjevnju, prema planinarskom domu i zahtjevnju prema vrhu koja sveukupno traje oko 4 sata hoda. Bogatstvo krajolika, prelijepi pejzaži te raznolikost šume čini ovu stazu vrijednom i ostavlja jak dojam na svakog prijatelja prirode. Vrijedni članovi planinarskog društva „Konjuh“ na čelu sa predsjednikom Draganom Markelićem zaslužuju visoku ocjenu za organizaciju ovog pohoda a to dodatno potkrepljuje i činjenica da imaju jedan od najljepših planinarskih domova na planini Konjuh. Iako ovaj pohod nije bio natjecateljskog karaktera, ne mogu a da ne spomenem i to da je naša grupa izašla prva na vrh i spustila se do planinarskog doma gdje smo dočekani ovacijama prisutnih planinara. Nakon okrepljućeg planinskog čaja i ručka, uz ugodno druženje sa ostalim planinarima te dodjelu zahvalnica prisutnim gostujućim društvima, pozdravismo se sa domaćinima uz obećanje da se, ako Bog da, vidimo i dogodine.

Lubina Ivo

OSTALA JE ZELENA GLAVA

Ekipa mala, ali odabrana: Haso i Alan iz Lukavca, Stiv iz Tuzle, Kemo iz Visokog, Ivica i ja iz Odžaka i naš domaćin Čiša iz Mostara. Cilj najviši vrh na Prenju, Zelena Glava 2.155 metara n/v.

Sastajemo se u petak popodne na planinarskom domu Rujišta i odmah krećemo, treba prije noći stići do doma (Bijele Vode na 1.450 m n/v) i smjestiti se. Bukova i borova šuma nas štiti od popodnevnog sunca, ali teret opreme za dvodnevni boravak u planini pritiska ramena i uspon ne podnosim baš najbolje. U novoobnovljeni dom stižemo na vrijeme i složno ga pripremamo za boravak. Probudili su nas udarci krupnih kišnih kapi o limeni krov doma, a uspon smo odgodili dok ne vidimo kako će se vremenske prilike razvijati. Oko jedanaest sati kiša potpuno prestade, a i sunce proviri iza oblaka. Alarm za polazak, krećemo prema vrhu. Kolona se uvijek kozjom stazom, a lagana kiša počinje padati. Ne damo se smesti, oblačimo kabanice i zaštitu za ruksake. Ulazimo u snježnu zonu, a kiša pojačava. Pogledavamo se, idemo dalje i uspjeli smo sa na Sedlo (1.730 m). Zelena Glava je u oblacima, a kiša ne prestaje, naprotiv pojačava. Odluka je pala, vraćamo se na Rujište, a Zelenu Glavu ostavljamo za neku drugu priliku.

VOĐENA PLANINA

Treskavica je svakako neobična planina. Njena ljepota ne izvire samo iz njezinih prelijepih jezera, gorskih očiju, bezbrojnih izvora, potoka i slapova, već iz njene hirovite čudi. Tokom jednodnevnog posjeta ni izbliza se ne može upoznati ova prostrana planina, ali se može osjetiti njeno neiscrpno vodeno bogatstvo. Voda doslovce šiklja ispod svakog kamena.

Na poziv fojničkih planinara posjetili smo ovu hirovitu planinu. Poslije par sati vožnje automobilom do Krupca, sastali smo se sa prijateljima iz PD Vranica, a kad smo stigli na planinarski dom «Sustavac» dočekali su nas domaćini iz PD Treskavica Trnovo. Uspon je bio konstantan i naporan, Slađo nije popuštao zahtjevima da malo uspori. Kratki zastanak ispod Velikog jezera da nešto prezalogajimo, a iznad jezera staza se pružala snježnim padinama. Kad smo savladali veliki uspon na hrid, zahtjevnost nije bila prevelika do najvišeg vrha Treskavice, Đokinog Tornja (2.086 m). Pogled koji puca na okolne planine, Jahorinu, Bjelašnicu, Visočicu, Prenj, Vranicu i u daljini Zelengoru i Maglič, nagrada je za uloženi trud. Ni jaki vjetra nije umanjio zadovoljstvo koje nam se pružilo.

5. OZRENSKI PLANINARSKI MARATON

Okupili su se na jednom mjestu: planinari, atletičari, maratonci, biciklisti i ljubitelji prirode i svi sa namjerom da prošetaju (protrče) pitomim obroncima Ozrena. Na izboru su im bile staze od šest, dvadeset pet, pedeset i sto jedan kilometar da svako može odabrati sebi najprikladniju dužinu. Start i cilj svih utrka je bio ispred manastira «Sveti Nikola» na Ozrenu, a vrhunac je bio na Kraljici kod planinarskog doma. Na ovogodišnjem, petom po redu, maratonu okupilo se dvjesto učesnika iz šest zemalja, iz petnaest planinarskih društava i još toliko raznih ustanova iz okolice.

Pobjednik ovogodišnjeg maratona ja ultramaratonac Željko Blagojević, koji je dionicu od 101 km prešao za devet sati i pedeset minuta, i time postavio novi rekord maratona. Odžački planinari su ove godine prvi put učestvovali na maratonu i izabrali su stazu od dvadeset pet kilometara.

Lubina Ivo

ODNOSI MEĐU PLANINARIMA

Planinarske kuće, domovi, skloništa i bivaci

Planinarske kuće, domovi, skloništa i bivaci su namijenjeni za predah, odmor i prenoćište planinara i drugih korisnika. Ti objekti pružaju različite uslove u pogledu opremljenosti prostora i opskrbljenosti, pa zbog toga planinari moraju svojije zahtjeve da usklade sa uslovima u objektu. Planinari za vrijeme boravka moraju biti skromni, obazrivi i pažljivi prema drugim gostima i osoblju koje radi ili dežura u objektu.

U ovakvim situacijama drugarstvo i solidarnost dolaze do punog izražaja. U objektima treba da vlada atmosfera tolerancije, razumijevanja, gostoprimstva, uzajamne podrške i razmjene dobara. Planinarski objekti su cilj ili ishodište za planinare koji su do njih došli, kao i za one koji nastavljaju dalje. Stoga u planinarskim objektima planinari treba da poštuju kućni red i mir, da se ne opijaju ili na bilo koji drugi način stvaraju nered i gužvu, naročito u vrijeme predviđeno za odmor. Čuvanje objekata i inventara od oštećenja obaveza je svakog planinara.

Pozdravljanje u planini

Kod planinara postoji lijep običaj da se međusobno pozdravljaju. To je znak planinarskog drugarstva, međusobnog uvažavanja, osjećaja pripadnosti istoj organizaciji i poštovanja područnih običaja. Planinarski pozdravi treba da budu učtivi, srdačni i neposredni. U planini ne treba čekati da neko pozdravi prvi, uobičajeno je da mlađi pozdravi starijeg, a muškarac ženu. Nepristojno je ne uzvratiti pozdrav ili ga uzvratiti sa visine, hladno ili na bilo koji drugi neprimjeren način.

Odnosi među planinarima

Odnosi među planinarima se zasnivaju na ravnopravnosti. Nespojivo je sa planinarstvom bilo kakvo socijalno, vjersko, nacionalno ili drugo razdvajanje.

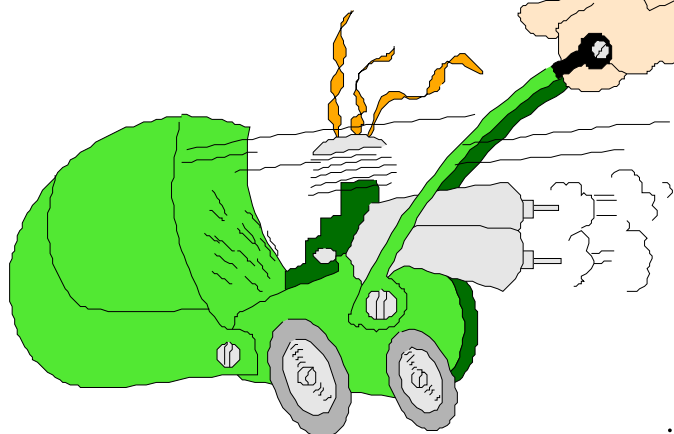
U životu planinara postoje određena pravila ponašanja u raznim situacijama u kojim se treba pridržavati:

- pri prelasku preko opasnih mjesta spretniji i jači ustupaju slabijim lakši položaj;
- u zajedničkim akcijama, pri usponima, pomoći, prenošenju tereta i sl. jači i mlađi treba da se više založe;
- prilikom odmora, predaha ili noćenja, slabijim, ženama ili starijim, u pravilu, ustupamo bolje mjesto i smještaj;
- pri kretanju u grupi i koloni planinar koji vodi mora prilagoditi tempo hoda mogućnostima najslabijeg iz kolone, a prilikom odmora treba izabrati pogodno mjesto na kojem će se svi sigurno i najlakše odmoriti.

U svim ovim i sličnim situacijama treba poštovati i dosljedno primjenjivati pravilo solidarnosti i pažnje.

*Izvod iz «Kodeksa ponašanja planinara BiH»
Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine*

VRIJEME KOSILICA

U podrumima i garažama naoštrene i spremne čekale su kosilice prve sunčane dane. Trebalo je biti strpljiv i dočekati da vrijeme kiša prestane. S prvim se lijepim danom iz stotina dvorišta, kao po komandi, oglasio poznati zvuk. Još da se podesi visina i košenje može početi. Netko je jednom spomenuo da bi u to vrijeme trebalo postaviti novi prometni znak "kosilice na putu". kako bi vozači auta prilagodili brzinu. Taj prvi otkos me neodoljivo podsjeća na trag što ga ostavlja frizerska mašinicica na glavi kad se odlučite za "nularicu". Vještima manevrima kosilicom obilazi se cvijeće, mlada voćka i dvorišni ukrasi. Uskoro cijeli prostor postaje tepihu ravan, oku ugodan-doveden u red. Malo zadihan, domaćin mjerka kvalitet obavljenog

posla dok domaćica donosi zasluženno osvježenje. Prirodno zadovoljni, s mirisom svježeg trave u nozdrvama, uživaju. Spunim pravom uživaju. Takav se osjećaj može imati i kada na vrijeme pokupite pšenicu, kada se sretni vraćate sa bilo kojeg posla. Malo ruke trnu, sutra će i neka kost boljeti više no inače, ali proći će. Množim broj kosilica u radu s, najmanje, dva i dolazim do broja, u tom trenutku, zadovoljnih ljudi. (Istina, ovdje se mora oduzeti mali broj onih ljutih što nervozno guraju strojeve samo zbog komšija jer, kako će kod njega biti bolje...) Pouzdano znam da će se broj ovako uređenih dvorišta iz dana u dan povećavati i zbilja me raduje ta iskonska ljudska želja da mu je lijepo tu gdje živi.

Ekologija na djelu. Bez obzira na motive, uredni kanali kraj puta, čiste kuće i okućnice, slike su u mnogim odžačkim naseljima. I dobro je

što je tako. Dobro je što mnogi održavaju **svoja** dvorišta lijepim. Još samo jedna "sitnica" nedostaje-što da se radi s **našim** dvorištem? Što da se radi s ničijom njivom, ničijim kanalom, šumom, rijekom. Isti pažljivi kosci, isti istinski zaljubljenici u vrtove i skladne grede okrenuće glavu i prepustiti slučaju, gujama, bocama, vrećicama - ničije dvorište. Može li "moj grad", "moja općina", biti svedena na moje dvorište? Nojevski bježimo u hladovinu nastrešica, u sjeni krupnog lišća vinove loze teško da itko pomisli na divlje deponije svega i svačega, strašno zapuštene ničije sokake i kanale. Postaje nespojivo, teško pojmljivo da na stotinjak metara od skoro savršenih dvorišta možete pronaći izvore zaraze, legla nečistoće, karoserije poznatih i nepoznatih marki automobila. Muči me novo pitanje: tko je sve to ostavio tu? Rastuži me činjenica da je neka vrećica smeća ostavljena rukom mog dobrog šoferu kosilice.

Šabić Niaz

ŠUME I ŠUMSKI EKO SISTEMI U BiH

Šuma je savršena ekološka tvornica, ali i idealno stanište za brojni živi svijet i blagodat za čovjeka. Koristeći isključivo prirodne resurse - ugljikov dioksid i vodu, kao izvor energije isključivo sunčevu energiju, proizvodi znatne količine biomase (drva, lišća). Također proizvodi i nešto manje količine kisika i pri procesu će zadržati znatne količine prašine iz zraka, povoljno uticati na kruženje vode u prirodi, kao i na atmosferske prilike (vremenske i klimatske) a poslužiti će i kao odlično stanište za brojne biljne i životinjske vrste. Šume sa jako malo sirovina (u koje spadaju: minerali, voda, ugljendioksid) i pod uticajem sunčeve energije proizvode mnoge čovjeku potrebne tvari, kao što su: neophodan nam kisik, zatim dolazimo do toga da šume mnogo učestvuju u čišćenju zraka od prašine, ugljendioksida, te tako smanjenja efekta staklenika i efekta globalnog zatopljenja, a također, šume proizvode mnoge količine biomase, tj. lišće, drveće i ostalo, a znamo da se upravo tim biomasama hrane mnoge životinje biljojedi i svaštojedi, a ako bolje proučimo lance ishrane u kojima se nalazi čovjek, zaključit ćemo da upravo mnoge od tih životinja učestvuju upravo u čovjekovim lancima ishrane, pa iz toga zaključujemo da su ljudi djelomično i povezani sa tim životinjama, pa tako i sa samom šumom. Iz ovog svega zaključujemo da su šume u ovom segmentu zapravo veoma korisne za čovjeka. Šume utiču na smanjenje količine ugljendioksida u atmosferi, a znamo da upravo te velike količine ugljendioksida uzrokuju globalno zatopljenje, tj. efekat staklenika, zbog kojeg dolazi do pucanja zaštitnog ozonskog omotača zemlje, što može biti veoma opasno, a također i zatopljava temperaturu na zemlji. Znači, ako šume i njihove biljke učestvuju u procesu smanjenja ovih gasova, onda šume i direktno utiču na atmosferske prilike, te na klimu na zemlji, što je također veoma značajno za čovjeka. Nakon toga, šume

učestvuju u kruženju vode u prirodi, tj. uzimaju vodu iz zemlje, koju kasnije procesom transpiracije ponovno vraćaju u atmosferu najčešće u gasovitom stanju, pa one tako dolaze u oblake, iz kojih, znamo, pada kiša, a mnogi ljudi na svijetu zapravo zavise od kišnice, jer zapravo nemaju dovoljno vode. Ovdje također zaključujemo da su šume i ovom segmentu veoma značajne za čovjeka, i prirodu uopćeno, jer učestvuju u tako važnom procesu kruženja vode u prirodi. Ako još ovim podacima dodamo i estetski uticaj šume, jer šume, kako znamo, veoma lijepo izgledaju i ukrašavaju i samu okolinu, a kako to rade, to nas dovodi i do toga da šume veoma utiču i na socijalne aspekte života čovjeka, te zapravo jedne države, jer one, pošto estetski dobro izgledaju, privlače mnoge turiste, što dosta doprinosi razvoju turizma jedne države, to znači da šume čovjeku pomažu čak i na ovom polju i aspektu. I na kraju, da bismo zaista rekli koliko su šume važne za čovjeka, za jednu državu, te za cijeli svijet, reći ćemo i to da postoji zakon o šumama. U njemu se jasno kaže da se šume moraju čuvati, održavati, da su one jedno od najvećih bogatstava jedne države, te da one državi koriste za razvoj industrije, tehnike, privrede i turizma.

Od ukupne površine Bosne i Hercegovine (5.113.000 ha) na šume i šumska zemljišta otpada 53% (2.700.770 ha ili oko 0,71 ha šume i šumskog zemljišta po glavi stanovništva). Šume i šumska zemljišta u državnoj svojini učestvuju sa 81%, a u privatnom vlasništvu se nalazi 19%. Od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta Bosne i Hercegovine na visoke (ekonomske) i izdanačke (ekološke) šume otpada 81% i neobrasla šumska zemljišta 19%. Visoke šume učestvuju sa 47%, a izdanačke šume 34%. U neobraslom šumskom zemljištu šumske goleti učestvuju sa 15%, a neproduktivna šumska zemljišta sa 4%. U ukupnoj površini šuma i šumskog zemljišta

degradirane izdanačke šume i goleti učestvuju sa 53%, što se smatra nepovoljnom strukturom šumskog fonda u Bosni i Hercegovini. Kvalitet *z a l i h a d r v n e m a s e* je nezadovoljavajući. Prosječni godišnji zapreminski prirast sveukupne drvene mase je oko 6,6 m³/ha u visokim šumama i oko 2,4 m³/ha u izdanačkim šumama. U ovim granicama se kreće i obim sječa - 6,6 m³/ha u visokim i 1,3 m³/ha u izdanačkim šumama. Ova struktura šumskih sortimenata ukazuje na ekonomsko (poslovno) siromaštvo šumarstva Bosne i Hercegovine. Ova nepovoljna pojava je još više izražena ako se zna da se od 1992-2001 godine nije uspjelo otvoriti šumskim putevima područja koja su nepristupačna za sječu.

Samo 1% ukupne površine Bosne i Hercegovine otpada na nacionalne i regionalne parkove, rekreacione i druge zaštitne šume (oko 27.000 ha). Ima potrebe i mogućnosti da se površine šuma sa posebnom namjenom prošire najmanje na 5% *u k u p n e p o v r š i n e*. Bosanskohercegovačke šume imaju izražen biodiverzitet (400 vrsta flore i preko 200 vrsta faune). U šumama ovog područja ima oko 3 kg/ha kvalitetnog ljekovitog bilja, aromatičnog i jestivog bilja, oko 6 kg/ha šumskih plodova, oko 1000 tona/godišnje gljiva i druge biljne sirovine. Ovaj tržišni potencijal propada u šumi, što je neodrživo sa aspekta razvoja šumarstva.

Na *l o v n o - p r i v r e d n i m* površinama Bosne i Hercegovine (oko 2 miliona ha) može se uzgajati i održivo koristiti ekonomski vrijedan lovni fond. Nažalost, tokom rata 1992-1996. godine biodiverzitet lovne faune je stravično devastiran. Nestaju rijetke i prorijeđene vrste divljači. Njihova održivost zahtijeva unošenje žive divljači u svoja autohtona lovišta.

Omerbašić Šefika

ZLOČIN PREMA PRIRODI ZLOČIN PREMA ČOVJEKU

Nekada sam mislio da je za sreću potrebno malo: zelena trava, bistra voda i plavo nebo, no danas u ovome vremenu zla, shvaćam da male stvari ne čine sreću svim ljudima. Zašto ovo navodim? Smatram da ne postoji čovjek na planeti koji nikada nije odvojio trenutak za boravak u prirodi i opuštanje, ali isto tako smatram da nema čovjeka na planeti koji nikada nije poremetio njezin sklad. To se prije svega odnosi na odlaganje otpada koji uvelike narušava ekvilibrij prirode, a odgovor prirode je vrlo neugodan i ima veliku cijenu: padaline, bujice, potresi, vulkani i druge prirodne nepogode samo su neke od mogućih nesreća koje će se obrušiti na čovječanstvo. Jedna od optimističnih stavki koja mi pomalo ulijeva nadu jeste da živim na području Posavine koje je i danas relativno nezagađeno, s naglaskom na *relativno*. Kako je došlo vrijeme viših temperatura, dolazi vrijeme godišnjih odmora, vrijeme opuštanja, a moj način opuštanja je boravak u prirodi, vožnja biciklom, šetnja šumom... Na ovakvom jednom izletu prije nekoliko dana malo sam se rastužio nad prirodom Posavine i uvidio da je njezin sklad i ravnoteža mnogo narušena. Naime, hodajući kroz prostranstva „poljoprivredne oaze“, kako često nazivam moju Posavinu, vidio sam da je sve više neugodnih mirisa oko mene, da je sve više bačenih najlonskih vrećica, biološki teško razgradivih tvari. Odmah su mi na um pala silna ministarstva u vladi Županije Posavske, a jedno od njih je zaduženo za pitanja okoliša i turizma, ma kakvog turizma, nema tu niti t od turizma, a za okoliš ih baš i nije briga, bitno je da oni uzimaju

novac i na sjednicama mlata praznu slamu. Tada su mi na um pale riječi moga profesora ekologije, akademika Redžića koji je nekada govorio da je BiH toliko heterogeno područje koje ima toliko toga za pokazati. BiH može živjeti od prirode. Jedan dio bi se financirao od turizma jer je toliko endemičnih vrsta i prirodnog bogatstva, a za drugi dio bi se pobrinula Posavina koja može hraniti cijelu BiH bez ikakvih problema. Kakva ironija, imamo toliko toga, a gladujemo, uvozimo, oskudijevamo i nadasve uništavamo, a ministarstva šute. Naravno, kada se dogode prirodne nepogode, tada se uvelike zasjeđa, prijavljuju se troškovi, čekaju naknade, a naknada nigdje, jer su novci završili u džepovima nekih drugih ljudi kojima do razvoja, boljitka i nadasve prirodne ravnoteže nije niti stalo.

Pitam se, da li je itko ikada sjeo i pozabavio se razradom zakona o okolišu na županijskim nivoima, pitam se postoje li uopće takvi zakoni na razini županije. U RH sve je drugačije, zakon je dosta rigorozniji, kazne su velike. Svi danas spominjemo Europsku uniju, a nikada nitko na nivou Županije nije izašao progovoriti o svjetskoj ekološkoj mreži NATURA 2000, ako uopće znaju što je to. Nema u EU bez popisa staništa i kategorizacije njihove ugroženosti, jer se u Europi okoliš cijeni preko svake granice. Tko je ikada iz kantonalnih vlasti napravio edukaciju na jednu od tih tema, tko je ikada izašao na teren da vidi divlju deponiju na Dusinama koja ljeti ima vrlo negativan utjecaj. Tko je ikada postavio pitanje ihtiofaune Posavske Županije, a imamo rijeku

Savu bogomdanu. Prije petnaest godina vršeno je istraživanje ihtiofaune rijeke Save kada su stručnjaci pronašli ihtiofond od 46 ribljih vrsta koje najvećim dijelom potiču iz porodice šaranolikih riba (*Cyprinidae*), je li netko petnaest godina poslije proveo slično istraživanje?! BiH je potpisnica Konvencije o biološkoj raznolikosti čiji je osnovni temelj očuvanje biodiverziteta kroz programe održivog razvoja, a je li se ikada itko zapitao koliko je vrsta uništeno, nestalo ili je pred izumiranjem?! Je li itko ikada uložio u ekologiju kao znanost na ovome području, je li nekada postavio pitanja znanstvenoga i stručnoga kadra? Naravno da ne. Ali su zato donijeli prijedloge zakona kojima smanjuju broj sati iz oblasti nastave prirodoslovnih predmeta, čime će sam položaj ekologije kao krune znanosti o okolišu biti uvelike degradiran. I naravno, možemo nabrajati puno toga, a poanta je da nam trava više nije zelena, nego je ima sve manje, nebo nije plavo nego je tamno i sve češće tmurno, a voda postaje sve više mutna, čime čovjek ponovno pokazuje kakav ima odnos prema bogomdanoj ljepoti, prema krajobrazu koji ga okružuje, a isto tako naše vlasti pokazuju kakav imaju odnos prema čovjeku koji ih je birao, ali naravno, oni nisu ništa krivi, krivi smo mi jer smo ih pustili...

Nedić Zlatko, prof.

OPRAŠTATI

- Želite li samo časak biti sretni? - Osvećujte se!
 - Želite li uvijek biti sretni? - Opraštajte !
 (Lacordaide)

Oprostiti nije lako. Nije dovoljno samo htjeti. Oprost je umijeće jer uključuje sve dimenzije ljudskog postojanja. Ne oprostimo li, zadržavamo u sebi i u drugima podneseno zlo. Proces opraštanja ide za tim da se zlo izbaci iz sebe, da se ne prenosi s koljena na koljeno u obiteljima i narodima. Oni koji ne opraštaju, teško žive sadašnji trenutak; zapostavljaju sadašnjost, zatvara se budućnost a život je usidren u prošlosti. Osveta je instinktivna, pravednost da se uspostavi jednakost patnje na obje strane što vodi u zatvoren krug spiralu nasilja koje se širi.

Oprostiti - (ne) znači zaboraviti ?

Opraštanje pomaže pamćenju da ozdravi; ne da se zaboravi nego da pamćenje ozdravi. Izliječeno pamćenje oslobađa i može se ispuniti nečim novim, čovjeka otvara za bolju i zdraviju sadašnjost i budućnost. Dakle: Ne zaboravljam, ali opraštam. Oproštenje nužno pretpostavlja priznanje povrijeđenosti.

Proces opraštanja pomaže čovjeku da prihvati istinu o sebi, svoje emotivne reakcije na tu istinu, što je prvi korak prema oslobađanju od neurotičnih oblika ponašanja (nemir, tjeskoba, krivnja). Opraštanje uključuje i poštenje prema vlastitom srcu poticati ga a ne zapovijedati mu (ne "ja moram" nego "ja želim").

Tri vrste "profesionalaca" nadmoćnog opraštanja

1. grubijani udaraju nas svojim opraštanjem za svaku sitnicu
2. oni koji posvuda njuše krivicu, uvećavaju je da nas ponize svojim praštanjem
3. vječne žrtve pobuđuju samilost za sebe

Opraštanje je proces najduži put počinje prvim korakom a to je odluka da se nećemo osvetiti (ne osvetite se) izraz je dobre volje da se ozdravi i raste; - opraštanje traži vraćanje sebi, osloboditi sebe, samospoznaja oprostiti sebi i drugome; - podijeliti s nekim svoju povrijeđenost (onaj tko sluša a ne sudi i ne dijeli savjete). Emocija srdžbe je normalna reakcija na nepravedan čin srdžbe. Emocije su pozitivne ljudske energije traže da budu: prepoznate, upravljene, svjesno upotrebljavane, kao i srdžba. Ona je kao alarm upozorava na opasnost, budi moralnu energiju. Pravilno očitovanje vlastite srdžbe uključuje želju da se popravi kontakt.

Sliško Ivona

A. PREKO 1.500 m NADMORSKE VISINE

1.	LUBINA IVO	25.05.2008. 14.06.2009. 13.09.2009. 15.05.2010.	Vlašić Vlašić Jahorina Prenj	vrh Opaljenik 1.943 m vrh Opaljenik 1.943 m vrh Ogorelica 1.919 m Sedlo (ispod Z.Glave) 1.730 m
2.	BLAŽEVIĆ IVO	25.05.2008.	Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m
3.	DŽANANOVIĆ SABINA	25.05.2008. 14.06.2009.	Vlašić Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m planin.dom Devečani 1.763 m
4.	ĐOGAŠEVIĆ IVANKA	25.05.2008. 14.06.2009.	Vlašić Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m planin.dom Devečani 1.763 m
5.	PAČAK MATO	25.05.2008. 14.06.2009.	Vlašić Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m planin.dom Devečani 1.763 m
6.	GRGIĆ KATA	25.05.2008. 14.06.2009.	Vlašić Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m planin.dom Devečani 1.763 m
7.	GRGIĆ IVAN	25.05.2008. 14.06.2009.	Vlašić Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m planin.dom Devečani 1.763 m
8.	BADŽEK ENIS	14.06.2009.	Vlašić	vrh Opaljenik 1.943 m
9.	ŠABIĆ ALMIRA	14.06.2009.	Vlašić	planin.dom Devečani 1.763 m
10.	ŠABIĆ EMINA	14.06.2009.	Vlašić	planin.dom Devečani 1.763 m
11.	ĐOGAŠEVIĆ STJEPAN	14.06.2009.	Vlašić	planin.dom Devečani 1.763 m
12.	BARUKČIĆ IVICA	15.05.2010.	Prenj	Sedlo (ispod Z.Glave) 1.730 m

B. PREKO 2.000 m NADMORSKE VISINE

1.	LUBINA IVO	19.09.2009. 20.09.2009. 02.05.2010. 29.05.2010.	Vranica Vranica Treskavica Šar Planina	vrh Nadkrstac 2.112 m vrh Ločika 2.109 m vrh Đokin toranj 2. 086 m vrh Ljuboten 2.499 m
2.	KRŠIĆ ASMER	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
3.	LUBINA MARIJA	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
4.	LUBINA M. IVAN	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
5.	ĐOGAŠEVIĆ IVANKA	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
6.	PAČAK MATO	19.09.2009. 20.09.2009. 02.05.2010.	Vranica Vranica Treskavica	vrh Nadkrstac 2.112 m vrh Ločika 2.109 m vrh Đokin toranj 2. 086 m
7.	GRGIĆ KATA	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
8.	GRGIĆ IVAN	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
9.	LUCIĆ MANDA	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
10.	ĐOGAŠEVIĆ STJEPAN	19.09.2009.	Vranica	vrh Nadkrstac 2.112 m
11.	VIDOVIĆ ILICA	19.09.2009. 20.09.2009. 02.05.2010.	Vranica Vranica Treskavica	vrh Nadkrstac 2.112 m vrh Ločika 2.109 m vrh Đokin toranj 2. 086 m
12.	BARUKČIĆ IVICA	02.05.2010. 29.05.2010.	Treskavica Šar Planina	vrh Đokin toranj 2. 086 m vrh Ljuboten 2.499 m

C. PREKO 2.500 m NADMORSKE VISINE

1.	LUBINA IVO	30.05.2010.	Šar Planina	Titov vrh 2.747 m
2.	BARUKČIĆ IVICA	30.05.2010.	Šar Planina	Titov vrh 2.747 m

FOTO VIJESTI

Terzić Zijad

Nedavno je u odžačkoj čaršiji, u samom centru grada, osvanula ogromna limena kocka s ciljem da sakrije rogobatne ostatke kuće nekog neodgovornog, ravnodušnog, neosjetljivog, bezbrižnog (Podsjeća li vas ovo neodoljivo na karakterne osobine nečije vlasti?) našeg sugrađanina sa stalnom adresom u inozemstvu. Ovaj nepredvidljiv i iznenađujući, a istovremeno izniman i kolosalan, potez naše vlasti građani su, do zadnjeg, s oduševljenjem pozdravili, jer već duže vrijeme, ova jeziva ruševina narušava izgled centra i čaršije i ugled grada i općine, a kod samih građana izaziva stid pred mnogobrojnim strancima koji posjete naše mjesto.

I kao što Odžaćani na sve ružno i loše što se desi u njihovom mjestu reagiraju brzo i gnjevno, tako za sve što je dobro i lijepo spontano izbace iskrenu i prostodušnu šalu: jedna se tinejdžerica odmah dosjetila da je to možda borgovska kocka, u potrazi za «Voyagerom», sletjela u Odžak, pa će nas sve asimilirati u kolektiv, te više nećemo moći misliti svojom glavom, neki je jezičar obogatio odžački vokabular smislivši glagol «olimeniti», a jedan pripadnik islamske konfesije, ushićen izgledom i oblikom, radosno je uzviknuo: «Isto Ćaba!» (Nadajmo se da ova bezazlena izjava neće izazvati široke proteste u islamskom svijetu i paljenje zastave Županije Posavske.)

Na «limenu kutiju» potom je zalijepljeno upozorenje - «Strogo zabranjeno plakatiranje bez odobrenja nadležnih općinskih organa» - i do dana današnjeg, zaista se niko nije usudio bilo šta zaljepiti niti na bilo koji drugi način unerediti ovu površinu. Ovo samo može naići na odobravanje, ali otvara i niz pitanja, na koja ćemo, nadamo se, dobiti valjane, poštene i iskrene odgovore od NOO-a. (Šala mala, naravno da se ne nadamo, ipak nismo toliko naivni!)

Štovani Nadležni općinski organi, preuzvišeno Vaše mnoštvo!

Pozdravljamo Vaš napor da olimenite ono ruglo od nastambe i da tamo ostavite svoj cijenjeni znak strogosti. Vidite, možete Vi kad hoćete! I, odmah se nameću neka pitanja. Zašto u ovom slučaju hoćete, a u nekima, s aspekta estetike, ekologije i svrishodnosti, važnijim slučajevima to ne želite učiniti? Zašto je Vaša uvažena preuzvišenost tako kratkog dometa, pa ne može dobaciti do najbližeg drveta, na kojem se redovno heftaju, pribadaju ili zakivaju osmrtnice? Po čemu, kratkoročno, smrt nekog anonimusa, vrijedi više nego, dugoročno, smrt jednog drveta? Zašto je čitav drvored kao na maskenbalu, odjeven u plakate političara, oglase o prodaji šljiva, pozive na derneke? A da i njih olimenite?

Gradski park je prvorazredno ruglo: neuredan, bez klupa, pun smeća, djeca gule koru s drveća, igraju nogomet? Zašto se Vaša strogost ne protegne samo 20-tak metara od svete «limene kutije»? Po čemu je manja sramota imati ovakav park nego ruševnu kuću u po čaršije? Zašto, uostalom, ne proguglate po cijeloj općini i ne vidite kako je ovo mjesto estetski nakazno i ekološki zapušteno? Jeste li toliko lijeni, neodgovorni, ravnodušni, neosjetljivi ili, jednostavno, Vaša «organska nadležnost» ne može dokučiti dalje od ingerencije nad «limenom kutijom»? A po čemu je lim vredniji od drveta, tla, vode, zraka?

Bez iluzija da ćete ozbiljno shvatiti ovo naše pismo, ponešto sarkastično, ali napisano iz dobre namjere, srdačno Vas pozdravljamo!

Vaš OON (Obožavatelji općinskih nadležnosti)

PLAN RADA DRUŠTVA 7. I 8. MJESEC

11.07.2010. - DRUŽENJE SA TUZLACIMA

- vrijeme i mjesto okupljanja:

09.00 sati, izletište Radilj

- organizatori:

Niaz (063341089) i Ilica (063515251)

15-16.07.2010. - VUČ JAČKI MARATON

- vrijeme i mjesto polaska:

04.30 sati, ispred crkve Potočani

- prijava:

do 12.07.2010.g.

- organizatori:

Tomas (063335252) i Mato (063440998)

18.07.2010. - MODRIČA - kružno

- vrijeme i mjesto polaska:

16.00 sati, ispred hotela

- pravac vožnje:

Odžak Šamac Modriča

- organizatori:

Želimir (063341063) i Ana (063994996)

31.07.2010.- SLET planinara BiH

- prijava:

do 28.07.2010.g.

- organizatori:

Dario (063360315) i Ivica (063360026)

20-22.08.2010. - PAKLENICA

- prijava:

do 15.08.2010.g.

- organizatori:

Drago (063342246) i Stjepan Đ.(0919290080)